

UPPLEVELSENATUR I MELLERUD

**MELLERUDS
KOMMUN**

INNEHÅLL

Melleruds kommun i Dalsland har i det närmaste allt när det gäller rika naturvärden. Det speciella med naturen i Melleruds kommun är de sedimentära bergarterna i Dalformationen som gett ett landskap med täta kast mellan kalkrika lövskogar med blomsterprakt till magra kvartsitryggar. Här kan man ströva i skogslandskap eller odlingslandskap, hitta gamla kulturmiljöer och t o m uppleva "fjäll" och "hav". Rika naturvärden med fantastiska möjligheter för rekreation och friluftsliv finns inom vår kommun. Värdet på dessa tillgångar kan inte nog uppskattas. Här finner människor rekreation och tillfredsställelse för en god livskvalitet. "Upplevelsenatur i Mellerud" ska fungera som en guide till naturen i Mellerud. Områdena nedan är ett urval med intressant "upplevelsenatur" i Mellerud. Platserna är väl värda ett besök. Packa fikakorogen så ses vi där ute, i naturen!

Följande områden som beskrivs i denna skrift hittar du nummerade med hjälp av kartan i mittuppslaget:

1. Ramslökedalens naturreservat (Natura 2000)	16. Kabbosjön och Källsviken
2. Buterud naturreservat (Natura 2000)	17. Smörkulle mossarna och Trolltjärn
3. Skalåsknatten	18. Kroppefjäll naturreservat (Natura 2000)
4. Östebo och Mjölkudden (Natura 2000)	19. Krokån-Dalbergså
5. Ryr naturreservat (Natura 2000)	20. Borekulle
6. Köpmannebro	21. Mörttjärns naturreservat
7. Svankila naturreservat	22. Svarvaretorpet naturreservat (Natura 2000)
8. Ranneberget naturreservat (Natura 2000)	23. Kolungensjöarna och Åsnebyns kulturreservat
9. Årbolfjället	24. Örsudden
10. Vackra byars väg	25. Vandringsleder
11. Lianefjället	26. Gösjön och Bergs mader
12. Ränsliden	27. Sunnanå naturreservat
13. Lunnebomossen	28. Aleskutorna och Svartebäck
14. Norra Båsane naturreservat (Natura 2000)	29. Hjortens udde
15. Stommebacken (Natura 2000)	30. Dalaborg
	31. Bredviken

Omslagsfoto: Trollslända, ©Benny Karlsson
Ansvariga författare: Jan-Olov Johansson och Renée Olsåker
Melleruds kommun
2009 Niklassons Tryckeri AB

1. Ramslökedalens naturreservat

I Håverud har Upperudsälven brutit igenom en av Dalformationens bergsryggar av lerskiffer där den berömda akvedukten har anlagts för att underlätta för båttrafiken. Naturreservatet ligger norr om kanalen vid sjön Åklång. Parkering vid norra brofästet. Området har en rik flora med flera sällsynta växter som ramslök, sårläka och tand-

rot. Det här är också marker för vitryggig hackspett, mindre hackspett och hasselsnok. Området avsattes som kommunalt naturreservat 2007 och är ca 9 ha stort. Stigar leder runt till flera utsiktspunkter. En stig går ner till grillplatsen vid sjön och längs denna stig växer mycket av ramslöken som gett reservatet dess namn.

©Foto: Benny Karlsson

Blommande ramslök i början av juni

2. Buterud naturreservat

Området som blev naturreservat 2008 består av en nordlig och en sydlig bergsrygg som sträcker sig norrut från Håverud längs östsidan av sjöarna Åklång och Råvarp. I branterna längs sjöarna och på hållmarkerna finns en del "gammelskog" kvar. Arter som ska skyddas i reservatet är bl a strävlost, skogsvingel, myskmadra, skogsklocka, sårläka och ärtvicker. I området finns flera rödlistade arter som t ex jättelav, idegran, mindre hackspett, bivråk och nötkråka. Lodjur finns regelbundet i området och den vitryggiga hackspetten har tidigare häckat här.

©Foto: Jan-Olov Johansson

Brant mot sjön Råvarp

3. Skalåsknatten

Om man går upp på Skalåsknatten som är det mest framträdande kvartsitberget i kommunen har man en storlagen utsikt över Dalformationen landskap och Vänern. Knatten hittar man om man följer Pilgrimsleden norrut från slussen i Upperud. Väster om leden hittar du en topp som kallas "Annikas knatte".

©Foto: Jan-Olov Johansson

Annikas knatte

4. Östebo och Mjölkudden

Mellan Östebosjön och Spången, öster om Upperud, ligger Östeboudden. Området har en fin torrängsflora av samma typ som på Ryr. Under försommaren växer här rikligt med Sankt Pers Nycklar. Här kan du också finna rosettjungfrulin som trivs på öppen och kalkrik mark. Ett stycke västerut skjuter Mjölkudden ut i sjön Spången som liksom Östebosjön ingår i Dalslands kanals sjösystem. Den sällsynta hällebräcka tycker om öppen kalkrik hållmark och finns på båda ställena.

©Foto: Jan-Olov Johansson

*Sankt Pers
nycklar*

5. Ryr naturreservat

Ryrhalvön består till största delen av kalklerskiffer, därför kan man på Ryr finna en mängd sällsynta växter. Gullvivor och orkidéer, särskilt Sankt Pers Nycklar växer här lika tätt som på Gotland och Öland. Andra intressanta arter är t ex trollsmultron, blodnäva, kungsmymta, hällebräcka och spåtistel. På Ryr har markerna hävdats genom bete och slåtter under lång tid och sker så fortfarande. Slåtter sker årligen i området genom bl a byalagets försorg. En markerad vandringsled finns i området. Inte bara blomsterprakten är värd en utflykt hit på våren utan du kan också få se eller höra en del

typiska fågelarter för det gamla kulturlandskapet som svalor, flugsnappare, göktyta, stare och gröngöling.

©Foto: Jan-Olov Johansson

Hagmark på Ryr

6. Köpmannebro

Vid Köpmannebro avskärs Vänerns urbergsstrand av Upperudsälvens utlopp som också är början på Dalslands Kanal. Där syns Dalformationens landskap. Berggrunden är näringsrik och på de starkt vittrade och skrovliga stränderna gynnas torrälskande och kalkkrävande växter t ex blodnäva, kungsmynta, brudbröd och trollsmultron. På en ö där ett av brostöden till den gamla landsvägsbron vilar finns ett riktigt intressant, fyrkantigt vittringsmönster i berghällarna. Vibergsön, Långön och Lindön är tillgängliga på en del ställen från sjösidan och från land genom en passage under järnvägen vid östra delen på Vibergsön. Nära passagen finns också Köpmannebro småbåtshamn.

©Foto: Renée Olisäker

Vittrat berg i Köpmannebro

7. Svankila naturreservat

Svankila ligger intill Svansfjordens södra strand, sydväst om Köpmannebro. Från väg E45 svänger man av mot Skållerud och efter ca 1 km finns parkering på höger sida. Reservatet avsattes 2007 och är ca 60 ha stort. Här hittar du lövskogslundar och ängsgranskog. Svankila har ett rikt djur- och växtliv med flera sällsynta och hotade arter. Området har en kalk-

gynnad flora med bland annat orkidéer och gullvivor. Reservatet är varierat och innehåller även mindre sumpskogar med sällsynta mossor och lavar. Det finns en hel del död ved i området som betyder att chansen att få se en eller annan hackspett är stor. Genom bete kommer ängsfloran att återigen gynnas i det gamla kulturlandskapet i reservatet.

©Foto: Benny Karlsson

*Dalslands landskapsblomma
förgätmigej*

8. Ranneberget naturreservat

Ranneberget består av lättvittrade bergarter som är näringsrika. Området som har ett rikt växt- och djurliv avsattes som naturreservat 1994. I området finns Dalslands största grotta kallad "He-grottan" eller "Jättestöva", ca 15 m djup. Reservatet är mycket kuperat och har flera höjder med dalgångar och bergsklyftor emellan. Utsikten är fantastisk på flera platser.

I området kan du hitta många ädla trädslag som ek, ask, lind, lönn och alm. Här finns också sällsynta arter som idegran, uddbräken, hällebräcka, örtlav, gyttelav och jättelav. Reservatet är ett spännande område där även den utrotningshotade vitryggiga hackspetten har observerats. Parkering finns efter väg 2220 precis vid Köttsjöns sydspets.

©Foto: Jan-Olov Johansson

Uddbräken på Ranneberget

9. Årbolfjället

Årbolfjället höjer sig väster om sjön Näsölen och slutar brant ner mot sjön. Hela branten är svårforcerad utom där Sjögobäcken rinner fram. Området vilar på lerskiffer som ger en artrik och skyddsvärd flora t ex hässleklocka, myskmadra, lunglav och skogsknipprot. Här finns en del riktiga sällsyntheter som blylav och mossan stor klipp-tuss. Rasbranten mot Näsölen är svårforcerad och storblockig med inslag av äldre lövträd. På Årbolfjället hittar man även blandskog med grov död ved och en hedekskog med kryptogamer.

©Foto: Jan-Olov Johansson

Årbolfjället vid sjön Näsölen

10. Vackra byars väg

Från väg 166 norr om Dals Rostock kan du ta väg 2218 kallad Vackra byars väg till Dals Långed. Längs vägen passerar du intressant äldre bebyggelse och odlingsmarker. Det finns en mängd natursköna platser att besöka i området. Runt sjöarna Erve och Rännen ligger platser med fin flora som Sågevik, Ränsliden och Enuretjärn. Vid Enuretjärn är landskapet vackert och

vildmarksbetonat. Om du tar vägen västerut mot Bäckefors och Lundebo passerar du Lunnebomossen (se nr 13) och Lundebo blockfält, två intressanta utflyktsmål bland många andra efter Vackra byars väg. Läs mer om vägen och utflyktsmålen på kommunens hemsida eller på informationstavlan vid Källhults bygdegård.

©Foto: Jan-Olov Johansson

Vackra byars väg, Ränsliden

11. Lianefjället

Lianefjället är ett skogsbevuxet vildmarksområde med myrar och småtjärnar. Av den hårda lianeskiffern tillverkas under 1800-talet kvarnstenar och här kan man fortfarande hitta stora kvarnstenar som ratats. Under 2007 gjordes en naturvårdsbränning i ett skogsparti för att ge rikare växt- och djurliv. Sommarkvällar kan man där få höra nattskärnan. I trakten av Enuretjärn där Lianefjället stupar brant ner till sjön Erve finns en rik flora, t ex murgröna och skogsknipprot. Från Enuretjärnet är det ca 3 km till Buterudsklacken med sin strålande utsikt. Grottor och jättegrytor finns i bergsryggarna. Till stora delar är Lianefjället artfattigt med många tallhedar. Söder om Buteruds sluss är Lianefjället högt och brant. Det finns en rik flora i branterna mellan Lillesjön och Lianetjärn och mot Backeliane.

Sväng av från väg 2218, Vackra byars väg, vid Källhult mot Grönhult så har man Lianefjället på vänster sida efter ett par km.

©Foto: Jan-Olov Johansson

Klippbrant mot sjön Erve

Naturvårdsprogram

Ett naturvårdsprogram för Melleruds kommun antas hösten 2009 av Kommunfullmäktige. Programmet finns i sin helhet på Melleruds kommuns hemsida www.mellerud.se eller går att få ta del av på Medborgarkontoret. Naturvårdsprogrammet lyfter fram våra rika naturvärden och pekar på betydelsen av naturen som den viktiga resurs den är för invånare och besökare i Melleruds kommun.

Programmet består av en bakgrundsdel och en programdel samt bilagor. Bakgrundsdelens beskriver naturen och kommunens arbete med naturvård samt styrmedel och lagstiftning. Programdelen beskriver bl a mål och kommunala ansvarsarter. Kommunen ställer sig bakom de nationella och regionala miljömålen som berör naturvården och har dessutom några egna kommunala mål för kommunens naturvårdsarbete. Naturvårdsprogrammet ska vara ett aktuellt faktaunderlag för kommunens planering och det bidrar till kunskapsspridning om natur och friluftsliv. Programmet kan även användas som utgångspunkt för undervisning på olika nivåer.

Pressbild

©Foto: Renée Olsåker

Tidig vår i Sunnanå naturreservat

och därmed ansvaret att se till att den negativa utvecklingen hejdas. I naturvårdsprogrammets bilaga 1 Åtgärdsplan kan man läsa om vilka naturvårdsåtgärder som Melleruds kommun har tänkt göra och vad olika andra aktörer kan göra.

Natur är allt vi har runt omkring oss. Något vi i dagens samhälle ibland glömmer är att vi själva också är en del av naturen. Att värna den blir då att även värna oss själva och vår framtid. En hållbar utveckling är av största vikt för att framtida generationer ska kunna få ta del av vårt fantastiska Mellerud. Ansvaret för att våra barnbarn ska få höra lärkans drill eller uppleva ett nära möte med ett rådjur vilar på oss alla. Utan natur kan vi inte leva och för att den ska vara hållbar och innefatta rika upplevelser för oss är det viktigt att den biologiska mångfalden bevaras.

Arter som försvinner är tecken på att något inte är rätt ställt. Idag försvinner arter dagligen från den planet vi lever på, arter som aldrig kommer tillbaka. Nyskapandet av arter går oändligt mycket långsammare än försvinnandet av arter så därför utarmas vår natur i en alarmerande hastighet. Människan är den art på jorden som påverkar skeendet mest men människan har också möjligheten

Allemansrätten

I Sverige har vi av gammal tradition en allemansrätt som ger oss alla tillgång till naturen. Allemansrätten som är inskriven i grundlagen innebär en unik möjlighet för oss att röra oss fritt i naturen. Vad allemansrätten omfattar finns inte nedtecknat i lagtexten utan de som nyttjar allemansrätten ska enligt miljöbalken visa hänsyn och varsamhet. Man har alltså rätt att nyttja naturen men inte att utnyttja den.

Om man inte stör eller förstör och visar varsamhet och hänsyn har man rätt till:

- Att ta sig fram till fots, cykla, rida, åka skidor, och tillfälligt vistas i naturen om du inte riskerar att skada gröda, skogsplantering eller annan känslig mark.
- Att plocka vilda bär, blommor, svamp, nedfallna grenar och torrt ris på marken.
- Att ta med hund om den är under uppsikt. Under tiden 1 mars – 20 augusti får den inte springa lös där det finns vilt.
- Att slå upp tält för något dygn på mark som inte används för jordbruk och som ligger avlägset från bostadshus.
- Att elda om det görs med största försiktighet och att använda iordninggjord eldstad utan att förstöra berghällar. Vid eldningsförbud är all öppen eld förbjuden.
- Att åka båt i sjöar och vattendrag.
- Att gå iland, tillfälligt förtöja en båt och bada överallt utom vid tomt eller där det är särskilt tillträdesförbud för att t ex skydda djurlivet.

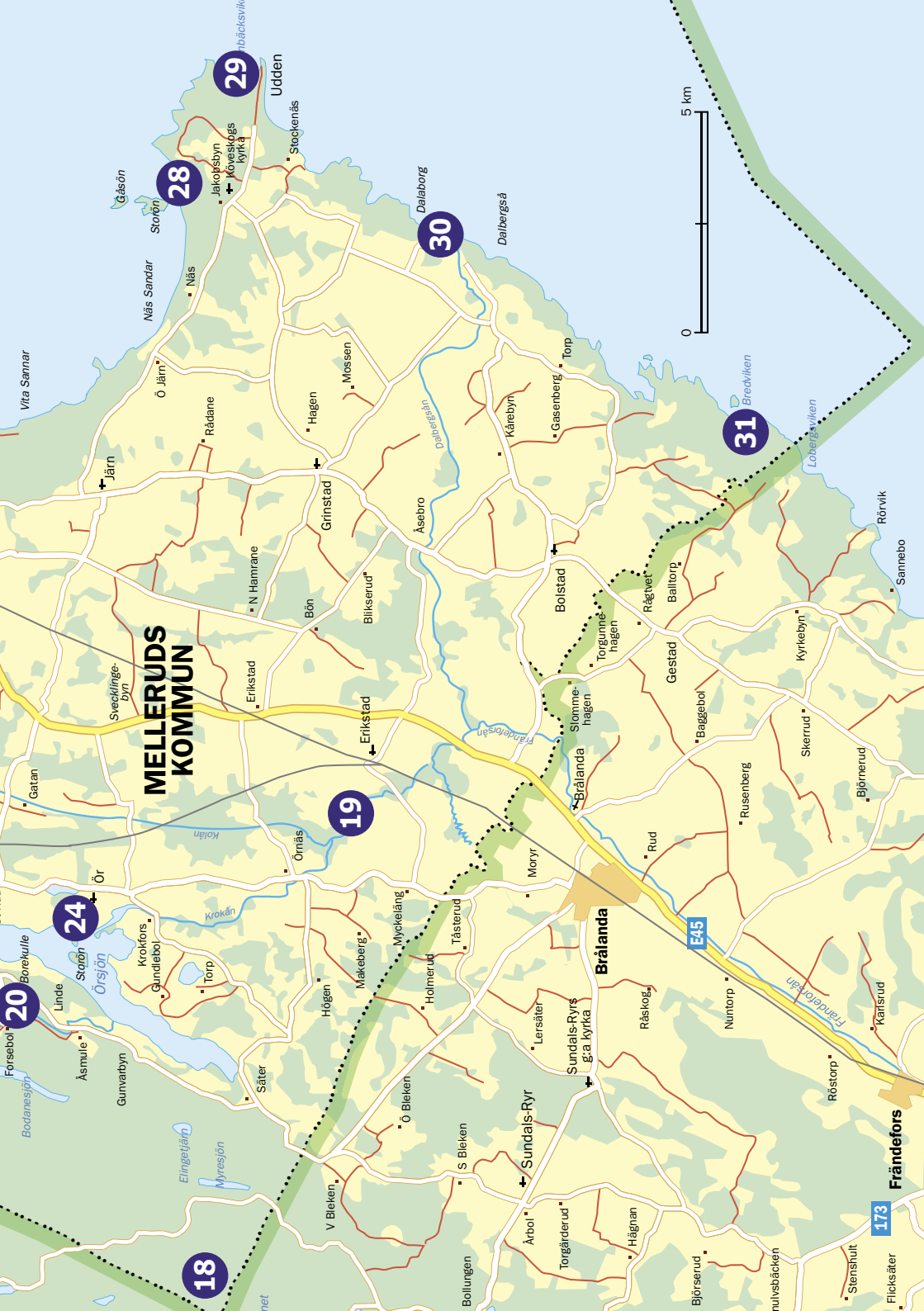
Allemansrätten ger dig inte rätt:

- Att passera över eller vistas på privat tomt. En tomt är området närmast boningshuset även om det inte är inhägnat.
- Att köra bil, motorcykel, moped eller andra motordrivna fordon på barmark i terrängen.
- Att lämna skräp i naturen.

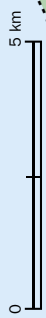

©Foto: Anna Samengen

Tänk på att det finns ett stort antal fridlysta djur och växter. Mer information om vilka arter som är fridlysta kan lämnas av Dalslands miljökontor eller Länsstyrelsen.

MELLERUDS KOMMUN

18

19

20

24

28

29

30

31

173

Vita Sammar

Storön

Näs Sandar

Näs

Jakobsbyn

Köveskögs kyrka

Udden

Stockenäs

Dalaborg

Dalbergså

Järn

Ö Järn

Rådane

Hagen

Mössen

Grinstad

Dalbergsån

Åsebro

Kårebyn

Gasenber

Torp

N Hamrane

Bön

Bilksenu

Erikstad

Frändersån

Bolstad

Torgunné-
hagen

Slimme-
hagen

Brälända

Rågvet

Baitorp

Gestad

Baggebol

Kyrkebyn

Sierrud

Rusenber

Blörnerud

Sannebo

Gatan

Svecklinge-
byn

Kolan

Erikstad

Örnäs

Ör

Örnäs

Krokan

Storön

Åsmule

Linde

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Forsebo

Borekulle

Storön

Örsjön

Kroktors

Gundaleab

Torp

Gunvarbyn

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Badaresjön

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

Åsmule

12. Ränsliden

Efter väg 2218, Vackra byars väg, hittar man vid Ränsliden ett vackert och kuperat landskap i sluttningen ("liden") ner till sjön Rännen som bär spår av ett gammalt odlingsbruk. Ängarna har slagits för hand. Djur betar fortfarande hagmarkerna. Spår finns kvar av ett gammalt lövängsbruk då man hamlade träden för att få löv som foder till djuren på vintern. Hamlingen har tagits upp på

nytt. Området är ett populärt utflyktsmål framförallt under vår och försommar då ängsfloran är som vackrast. Förutom den rika förekomsten av liljekonvalj kan du också finna orkidéer som Sankt Pers nycklar, brudsporre, nattviol och tvååblad. Ovanliga lavar förekommer i området som är rikt på lövskog med gamla träd. Det betyder att hackspettarna gärna hittar hit också.

Betesdjur vid sjön Rännen

©Foto: Jan-Olov Johansson

13. Lunnebosossen

Ca 7 km norr om Dalskog ligger Lunnebosossen som är en så kallad platåmossa. Sväng av från väg 2218, Vackra byars väg, mot Hallebäck till Lundebo. Området består av stora delar myrmark med rikkärr och sumpskog. I mossens centrala del är det mycket blött med en mosaik av öppna gölar. Lunnebosossen är ett våtmarksområde av riksintresse där du kan upptäcka en rik flora och fauna. Sällsynta starrarter och rödlistade arter som skogssvingel och sumpäggsvamp är några exempel. Har du tur kanske du får höra pärlugglan under tidig vår.

Mossen är en opåverkad naturmiljö med stor vildmarkskänsla.

Öppen göl på Lunnebosossen

©Foto: Benny Karlsson

14. Norra Båsane naturreservat

Området ligger i en granskogsbevuxen bäckravin med omgivande myrmarker och sumpskog runt Stutedalstjärnen. Sväng av norrut i Dalskog vid gamla lanthandeln och följ vägen 2,5 km där reservatet ligger på vänster sida av vägen. Här har över 300 olika arter av mossor hittats vilket är unikt för landet och för ett så litet område. Bland högre växter kan nämnas gotlandsag, myggblomster samt murruta. Orsaken till den omfattande floran är Dalformationens omväxlande berggrund med kalkhaltig skiffer och näringsfattig kvartsitsandsten. Det ger en mångskiftande natur i området.

Dalslands landskapsmossa stor revmossa.

©Foto: Tomas Hallingbäck

15. Stommebäcken

Bäcken rinner från Stora och Lilla Yxesjön och mynnar ut i nordvästra delen av Teåkersjön vid Stommen. Runt Yxesjöarna finns en omväxlande flora med bl a murruta, blodnäva, vattenmynta och sumpnycklar. I bäcken finns flodpärlmusslan som vi har ett särskilt ansvar för då den numera är hotad i hela världen. Musslan kan bli 150 år gammal och kräver rent klart vatten och fiskar som lax och öring för att spridas. Stommebäcken är Natura 2000-område.

Tre flodpärlmusslor

©Foto: Patrik Olofsson

16. Kabbosjön och Källsviken

Söder om Dalskog ligger Kabbosjön omgivet av ett kulturlandskap med fin flora. I nordväst vid Källsviken är sjön sammanbunden med Teåkerssjön. Här har kungsfiskare observerats. Vintertid har strömstaren viken som ett populärt tillhåll. Vattnet har sitt utlopp i söder genom Timmersjön och Höljesjön för att sedan fortsätta i Stampälven som naturskönt slingrar sig förbi Åsmule och Tonsberg och avslutas med Storåns tillopp i Örsjön. På vägen passerar lövskog med ek, ask, lönn, lind och ett rikt fåltskikt med bl a skogsklocka, murruta och grönvit nattviol. Landskapet är

omväxlande, både lummigt och på vissa håll öppet. På våren håller forsärlan ofta till vid Storåns forsar.

Forsärla

©Foto: Jan Larsson

17. Smörkulle mossarna och Trolltjärn

På Kroppefjälls högplatå kallad Slättfjälla finns stora myrmarker med en mängd kalkfattiga småtjärnar och rikkärr. Intressanta förekomster av axag och dvärglumner finns vid Trolltjärn. Vid Tveläppetjärnarna växer gotlandsag. Förutom rik flora är området värt ett besök för att få uppleva riktig vildmarkskänsla. Smörkulle mossarna ligger norr om Halvfare bro efter Karolinerleden. Följer man Smörkulle mossarna ca en km åt nordost hittar man Trolltjärn.

© Foto: Kent-Åke Gustavsson

Smålommen kan du kanske få se i någon av Slättfjällas tjärnar.

18. Kroppefjäll naturreservat

Kroppefjäll är ett höglänt område (högsta punkt 241 m ö h) med skog och myrar. På en omfattande kolning av skog var stora delar skogslöst under 1800-talet. Trots detta finns ändå en viss urskogskänsla i Kroppefjäll naturreservat främst öster om Lilla Amboln i Färgelanda kommun men även söder om sjön Stora Amboln och Falån mitt emot det gamla torpstället Kullen. Stigar finns i reservatet men passa på att med karta och kompass upptäcka den "orörda naturen" i området. Ett trevligt sätt att upptäcka delar av reservatet är att med skridskor färdas på Svingsjön med alla sina uddar, vikar och öar. Sjön fryser ofta tidigt på vintern. Lättast är att ta

sig till reservatet på grusvägen som går nordväst från Västra Bleken.

© Foto: Jan-Olov Johansson

Fikapaus på Svingsjön

19. Krokån – Dalbergså

Avrinningen från Örsjön sker vid sjöns östra sida vid Krokfors kvarn. På väg mot Vänerån ansluter sedan Krokån till Frändeforsån och då övergår åarna till att heta Dalbergså. Åarna är typiska slättåar med några små fall vid kvarnarna. Med några lyft och beroende på vattentillgången är åarna paddlingsbara från Örsjön till Vänerån. Vid Assareby kvarn kan man få syn på forsärlan och på flera ställen efter än växer krypfloka.

© Foto: Jan-Olov Johansson

Krokån, Assareby kvarn

20. Borekulle

Väster om Örsjöns norra del ligger det sägenomspunna Borekulle. 3 km söder om Dals Rostock tar man väg 2143 mot Åsmule och sedan höger uppför backen på väg 2144 mot Forsebol. Parkeering finns i backen. På Borekulle har för länge sedan funnits en fornborg. En mängd gamla sägner om jättar och troll kan berätta om denna plats och omgivningarna. Platsen ligger högt upp på Kroppefjällsbranten. Utsikten är magnifik men var försiktiga och se upp för de branta stupen. Säkrast är nog också

© Foto: Jan-Olov Johansson

som sägnerna säger att ha stål eller eldon i fickan, annars är man utlämnad åt trollens och jättarnas makt!

21. Mörttjärns naturreservat

Reservatet har en trolsk natur med rik flora och intressant kulturmiljö. "Dr Saedéns runda" är märkt med röda skyltar och går runt sjön Mörttjärn på kullar och längs bergsstup genom lövrik granskog. Monumenten t ex Eolsharpan och Friluftskyrkan är minnesmärken som anlades för de lungsjuka som under 1900-talets första hälft bodde på sanatoriet. I området finns bl a gott

om hassel, fågelbärsträd, sälg, lind och idegran. Växter som visar på den rika vegetationen är uddbräken, vätterros, skogsbingel, sårläka, myskmadra, strävlost och skogssvingel. Området som används flitigt för rekreation och friluftsliv blev avsatt som kommunalt naturreservat 2007. Det är ca 27 ha stort och ligger tätortsnära i anslutning till Dals Rostock.

© Foto: Benny Karlsson

Vätterros

© Foto: Jan-Olov Johansson

Den tredelade granen

22. Svarvaretorpet naturreservat

Svarvaretorpet avsattes som naturreservat 2002. Där finns Sveriges största bestånd av uddbräken. Uddbräken är en ormbunke som till skillnad från sina släktingar är vintergrön och har blanka, gröna och läderartade blad med nästan kal översida och fint punkterad undersida. Ormbunken är mycket sällsynt i landet och anses utrotningshotad.

Skogen i naturreservatet är av typen ängsgränsskog där gran dominerar men har också ett stort lövinslag och en örtrik flora. Naturreservatet ligger nordväst om Dals Rostock. För att hitta dit behöver man gå en enskild väg norrut från OK-stugan till skylt vid Svarvaretorpet. En markerad strövstig passerar genom reservatet.

Uddbräken

©Foto: Benny Karlsson

23. Kolungensjöarna och Åsnebyns kulturresevat

Strax öster om Dals Rostock ligger sjöarna Kolungen och Lilla Kolungen. Slättsjöarna är omgivna av jordbruksmark. Ståtliga ekhagar finns runt Kolungen. De största ekarna finns på en udde som skjuter ut i sjöns norra del. På sjöns östra sida växer täta bestånd av hassel. Åsnebyn vid Lilla Kolungen har jordbruksanor från medeltiden och

den gamla typiska dalsländska gården och markerna är numera bevarat som ett kulturresevat. Området har ett rikt fågelliv och intressant flora. Har du tur kanske du kan få syn på Trollfladdermusen som hittades här 2006 för första gången i Västra Götaland. Du kan på ett utmärkt sätt ta dig hit på cykelbanan från Mellerud eller Dals Rostock.

Betesmark vid Kolungen

©Foto: Jan-Olov Johansson

24. Örsudden

Mitt emot Storön på östra sidan av Örsjön ligger den lövskogstäckta Örsudden. Udden som ligger i närheten av Örs prästgård har troligen tidigare varit öppen betesmark. Söder om udden längs strandkanten finns en ekhage med en del riktigt grova ekar. Några forngravar i ekhagen och på Storön vittnar om att människor har verkat här sedan lång tid tillbaka.

©Foto: Jan-Olov Johansson

Ekhage nära Örsudden.

25. Vandringsleder

Ett antal natursköna, markerade leder finns inom kommunen. Pilgrimsleden startar vid Holms kyrka norr om Mellerud och går norrut till Edsleskog. Karolinerleden eller Karl XII's led startar i Dals Rostock och går över Kroppefjäll till Järbo kyrka. Skifferleden är en led som går i en rundslänga från OK-stugan i Dals Rostock. Leden visar var skifferbrytning har skett och informerar om användningen av skiffer.

Planetpromenaden är en skalenlig modell av vårt solsystem där planeter finns utplacerade efter leden. Leden startar med solen vid Sundseruds badplats i Åsensbruk. Planeterna ligger efter vägar och stigar söderut mot Anolfsbyn. Inom naturreservaten finns också markerade leder.

©Foto: Jan-Olov Johansson

Det finns många leder att välja på

26. Gösjön och Bergs mader

Den näringsrika slättsjön Gösjön norr om Mellerud ingår i ett våtmarksområde som sträcker sig söderut till Bergs mader och sedan vidare längs Holmsån ut till Holmsåns mynning i Vänern. Området är ansett som en av de viktigaste rastlokalerna för fågellivet på vår sida av Vänern. Skådarplatser finns vid Bergs mader och från ett nytt fågeltorn strax norr om Gösjön. Stig till tornet finns från Linderuds rastplats vid väg E45.

©Foto: Björn Danielsson

Fågeltornet vid Gösjön

27. Sunnanå naturreservat

Norr om Sunnanå hamn rinner den näringsrika Holmsån ut i Vänern. Ett stort mad- och träskområde har bildats vid åns mynning. Bladvassen tillsammans med arter som jättegröe och svärdsliilja har med åren brett ut sig alltmer. I området finns en mängd vattengynnade växter som vattenskräppa, röfven, sjösäv, gul och vit näckros, vasstarr, trådstarr, kråklöver, ängsull och fackelblomster. Fågellivet är rikt i området. Typiska arter man kan få se vid mynningen och kärrområdet är bl a knölsvan, skäggdopping, kricka, snatterand, vigg, brun kärrhök, enkelbeckasin, skrattmå, häger, rör- och sävsångare. Havsörnen häckar åter i Vänern och observeras återigen då och då i området. Som kuriosa kan nämnas att en av de tidigast kända häckningarna av skrattmå i Västsverige ägde rum i Sun-

nanå redan 1914. En av Vänerns största skrattmåskolonier med ca 1 200 boningar i reservatet och finns vid inloppet till hamnen. Området blev kommunalt naturreservat 2007. Markerad led finns från hamnområdet.

©Foto: Jan Larsson

Skrattmå

28. Aleskutorna och Svartebäck

Norr om Hjortens udde ligger ett grunt skärgårdsavsnitt med många holmar och skär kallat Aleskutorna. Området avslutas västerut med de två öarna Storön och Gåsön. Här finns många kala skär som passar utmärkt för häck-

ande vitfåglar. Från land vid Svartebäck kan man uppleva områdets rika fågelliv med arter som t ex fiskgjuse, storlom, rördrom, kärrhök, trana och en mängd sträckande fåglar höst och vår.

©Foto: Jan-Olov Johansson

Blankis vid Svartebäck

29. Hjortens udde

Under senaste istiden befann sig isranden en lång tid på Melleruds breddgrader. Under avsmältning och tillväxt avsatte isranden morän som en rygg mellan Mellerud och Hjortens udde ut i Väneren till Hindens rev och Lidköping. Den geologiskt intressanta moränryggen kan följas från udden genom Dalsland till Ödskölt. Ryggen är ca 15-20 meter hög och uppemot 400 m bred.

30. Dalaborg

Ett trevligt utflyktsmål är Dalaborgs slottsruin som ligger på en liten udde norr om Dalbergså mynning. Borgen uppfördes 1304 av Magnus Ladulås söner, hertigarna Erik och Valdemar och byggdes då på tidigare ruiner. Hertig Erik hade en idé om att skapa ett eget, västnordiskt rike, ungefär med samma gränser som dagens Västra Götaland. Passa på att besöka den gamla lövlunden vid Kvantenburg herrgård ett par kilometer sydväst om Dalaborg. I lövlunden som gränsar till ån växer ek, lönn, alm, hägg och hassel. Även Dalbergså mynning som är en naturlig djuphamn är värt ett besök. Mot Väneren finns en unik hållristning av en älg!

Dalaborgs slottsruin vid Väneren.

©Foto: Renée Olsåker

Hjortens udde

©Foto: Melleruds kommun

31. Bredviken

Längs Vänerstranden ca 1 km norrut från södra kommungränsen ligger ett ganska orört skärgårdsområde kallat Bredviken. Strandavsnittet har flera naturliga hamnar och badvänliga klippstränder.

Fiskgjuse

©Foto: Jan Larsson

©Foto: Jan-Olov Johansson

**MELLERUDS
KOMMUN**

Ytterligare information:

Dalslands miljökontor
Renée Olsåker tel 0530- 939454
E-post: renee.olsaker@miljo.dalsland.se

Medborgarkontoret, Melleruds kommun, 464 80 Mellerud
tel 0530-18 900
www.mellerud.se